

B

Åhls hembygdsförening

Medlemsblad

*God Jul
Gott Nytt år*

Dec 2016 Nummer 4 Årgång 17

2017 ÅRS ALMANACKA

Tema: Bröderna Tysklind och Handelsbankens kontor i Insjön, som startade för 100 år sedan

För att göra det enkelt för dig skickar vi även i år nästa års almanacka med detta brev.
Pris 40 kr om du vill ha den.
Du som bor i Insjön kan köpa fler på Handelsbanken eller Gundhes, för att t.ex. ge bort.

Kom ihåg att köpa till julen

Den nya boken om Åhldräkten 200 kr

En trevlig beskrivning av vår vackra sockendräkt med massor av fina färgbilder.
Kan i Insjön köpas på Handelsbanken eller Gundhes.
Eller ring 0247-413 60 eller mejla ahlshembygd@hotmail.com för beställning av leverans.(om du vill ha den per post tillkommer 36 kr)

Alla tidigare utgivna delar av sockenbeskrivningen, 14 delar, finns också att köpa.

Många intressanta böcker om t.ex. gruvorna, åhlmålet med den nya ordboken, geologin, befolkningen, sockendräkten, skolan och 2012 års bok om företagen.

DVD med filmer från Insjön 1912, 1940, 1980 och 2007

CD med Sjuls Manne

Ring 0247-413 60 eller mejla ahlshembygd@hotmail.com för beställning av leverans.

Junkar Bertil Olssons fond

Medel kan sökas av person som genomför beaktansvärda insatser för Åhl och dess invånare.
Ansökan lämnas före 2016 års slut till Åhls hembygdsförenings styrelse, adress se sid 2.

Insjöns Teater

Alla är välkomna att hyra. Bokn. tel. 0247-413 60

Årsmöte 2017

Torsdag 23 febr kl. 19 på Insjöns Teater

Hänt sedan sist

Höstens stora händelse i föreningen var invigningen av den nya gruvleden kallad JÄRNFYRAN. Det var lördagen den 17 sept. som ett 50-tal personer samlades.

Det är entusiasterna Lars-Erik Danielsson från Åhls hembygdsförening och Lars Löfgren från Leksands kommun som gjort iordning den. Namnet JÄRNFYRAN kommer sig av att den är fyra kilometer lång och man kan också räkna till fyra olika gruvområden som den passerar. Den börjar vid en skogsbilväg två kilometer norr om Helgobadet. Där klipptes ett invigningsband av Åke Sjöberg och Åsa Rydell från Leksands kommun och Hans Hellström från Åhls hembygdsförening.

Om vi hade varit där för 200 år sedan skulle vi hört hammarslag och sprängskott och gnisslet från stånggångarna – de anordningar som förde över kraften från det enorma vattenhjul som fanns ett par kilometer därifrån. Vi hade också sett hur vedbålen flammade så att man fick berget att spricka genom att man hettade upp det.

I de gruvor som ligger här var det järnmalm som man bröt under flera hundra år fram till 1870-talet. Det var bruken som låg runt Siljan som förädlade malmen.

Leden går förbi ett stort antal gruvhål och vid många av dem finns skyltar som beskriver lite om gruvorna.

Det första området som vi kom till var SVEDJEGRUVORNA. Där finns det inte mindre än 40 gruvhål. Det var mest under 1800-talet som man bröt malm där. En av de viktigaste gruvorna i det området är BÅTGRUVAN. Den heter så för att man bröt malmen på väggarna och taket från en flotte som användes i den vattenfyllda gruvan.

T. v. Ett av de många gruvhålen

T. h. Lars-Erik Danielsson berättar

Foto: Åsa Rydell

I höst rustas även den två mil långa Kyrkstigen mellan Bjursås och Åhl med hjälp av statliga medel. Det är Trons Lasse Mattsson som med hjälp av Per Gustafsson, Lars-Erik Danielsson och Anders Hollsten från föreningen har jobbat med detta. Det har röjts och spångar och skyltar ska ordnas så att vi i fortsättningen lättare ska kunna vandra där varje år i augusti. Trons Lasse har dokumenterat allt med sin kamera.

Där finns också lämningar efter en gruvstuga, som väl till exempel användes till kontor, och där fanns det flera andra hus som till exempel en krutbod.

Lite längre fram kom vi till STÅLGRUVORNA. De har brutits i flera hundra år och de sägs ha haft den bästa malmen i hela Österdalarna. Från den gruvan fanns det en flera hundra meter lång linbana till det område som ligger vid den andra gruvleden som börjar vid Solberga Kônsta. För att underlätta transporter byggdes också spelverk och rälsbanor.

Sedan gick vi uppför en brant backe till Sommarberget där det finns fler gruvor.

Där kom vi först till ett par intressanta gruvor som kallas SVANMYREGRUVAN och PREDIKSTOLSGRUVAN. Det var misslyckade försök som man gav upp efter bara några års arbete.

STORA SOMMARBERGETS övriga 13 gruvor har man brutit i flera hundra år och järnet är av mycket bra kvalitet tack vare att malmen innehåller vanadin. Det gör järnet segt och det har använts av Furudals bruk för deras berömda kättingsmide.

Lars-Erik Danielsson berättade om de olika gruvområdena som vi passerade. Det har också tryckts upp en karta över gruvområdets leder som deltagarna kunde köpa.

Insjön förr och nu. Vi har också i höst startat en studiecirkel i samarbete med PRO. Det är en fortsättning cirkeln som PRO hade under ett par år. Vi träffas varannan torsdag kl 15 på Insjöns Teater. Ring 0247-403 61 (Irène Lindgren) om du är intresserad.

Åhls hembygdsförenings medlemsblad.

Redaktör och ansvarig utgivare: Hans Hellström

Föreningens adress: Hjultorget 1, 793 41 INSJÖN

Föreningens e-postadress: ahls-hembygd@hotmail.com

- Adressändring kan anmälas på någon av ovanstående adresser eller tel 0247-40193.

Föreningens bankgiro: 725-4154

Föreningens tel: 0247-413 60. Föreningens hemsida: www.hembygd.se/ahls-hembygdsforening

MINNS DU VAD DU LEKTE SOM BARN ?

Leken på gårdarna, åkrarna, kalasen, skolgården och hemma hos varandra.
All lek med dockor, klippdockor, nallar, bilar och järnväg.
Bollekar, hopprep,spel m.m.

Lekar som då gick i arv från syskon till syskon och generation till generation men som i dag tappats bort i en värld av mobiltelefoner och dataspel.
Vi vill i föreningen påbörja ett arbete med att dokumentera och levandegöra all denna lek som präglade vår barndom och vi behöver Er hjälp att minnas.
Resultatet hoppas vi kan bli något nostalgiskt, historiskt och trevligt

Arbetsgruppen består av :

Ann-Louise Fändriks
al.fandriks@gmail.com
Tel 0247-13813
mobil 070-524 24 93
Britt-Marie Andersson
bm@asonpson.net
Tel 0247-15195

Leif Franz
leif.franz@hotmail.se
Tel 0247-40727
mobil 073-3973570
Karin Nyrén
karin.nyrn@telia.com
Tel 08-7543484

Här en checklista som kan hjälpa minnet på traven !

Nallar, mjukisdjur och dockor
Fordon

Skapande lek av naturmaterial ex kojor, affär

Spel, pussel
Grupplekar på gårdarna

Traditionslekar – rovlyktor, firegubbar

Bokmärken, klippdockor och filmstjärnor
Skapande lek-ex byggklossar, mecano,
järnväg, dockskåp

Samlarfigurer-indianer, tennsoldater, djur
till bondgård

Utomhuslekar- bollar, stenkulor, hopprep
Kalas-lekar ex hela havet stormar,
gömma nyckel

På 1960-talet fanns ett framstående ishockeylag i Insjön som spelade i näst högsta divisionen.
Resultat från 1963/64:

Div II, Östra A

Mora IK	18	17	0	1	149	-	45	34
Morgårdsh	18	13	2	3	98	-	47	28
IK Warpen	18	9	1	8	60	-	63	19
Ljusne AIK	18	8	3	7	70	-	82	19
Falu BS	18	7	3	8	72	-	81	17
Ludvika FFI	18	5	5	8	78	-	79	15
Sandv IF	18	7	1	10	58	-	74	15
Insjöns IF	18	6	1	11	51	-	75	13
Alfta GIF	18	5	3	10	49	-	80	13
Häradsb SS	18	3	1	14	53	-	112	7

Laget från början av 1960-talet som ordnade kvalificeringen till div II:

Bakre: Sören Tysklind, Dolve Brolin, Conny Andersson, Tore Fändriks,
Jan-Erik Lyck, Mats Lyck, Göran Jacobsson, Åke Danielsson, Nils Långbergs.

Främre: Kjell Fhinn, Örjan Berglund, Hans Rolands, Erik Hörnberg, Leif Franz, Kjell Pettersson.

Det företagsamma Insjön

Det händer mycket på företagsområdet i Insjön under bara några år. För boken *Det företagsamma Insjön* gjordes en detaljerad analys av hur företagsstrukturen såg ut 2011. Här jämförs detta med hur det ser ut nu 2016. Uppgifterna är hämtade från Näringslivsregistret som finns på kommunens hemsida.

2011 fanns det i Åhl ca 190 företag. 57 av dessa hade mer än en person anställd, totalt sysselsatte dessa ca 1425 personer. Dessutom fanns ca 135 enmansföretag som sysselsatte ett 100-tal personer, varav många endast deltid. Det går inte att från tillgänglig statistik få fram hur många av enmansföretagen som avser heltidsarbete.

2016 finns det i Åhl ca 195 företag. 54 av dessa har mer än en person anställd, totalt ca 1430 personer. Dessutom finns ca 140 enmansföretag som sysselsätter ett 100-tal personer.

På totalen är det således inte så stora förändringar, men det är faktiskt hela 77 företag som har lagts ner. I stället har det tillkommit hela 87 företag, vilket är 18 per år i medeltal. Alla dessa förändringar avser mycket små företag, de flesta enmansföretag.

Branscher där det skett större förändringar:

Inom *tillverkning* har 7 företag tillkommit och 11 har försvunnit. Bl.a. har vi fått bageriet Brödmasan och ett hyvleri i Djuptjärnbo.

Inom *bygg* har 15 företag tillkommit och 11 har lagts ner. Det är företag som sysslar med byggnadssnickeri, elinstallation, vvs,

måleri och golv som tillkommit, t.ex. Lars Anderssons nya företag Toppstigen, Portström i Solarvet, Insjöns Elektriska, Stefan Tägtström värme & sanitet, Finn Måleri samt Svenska Storgolv i Tage Tysklinds f.d. fabrik.

Inom *handel* har 11 nya företag tillkommit och 12 försvunnit. Det är bl.a. förändringarna vid Hjultorget som har gett det resultatet. Nya butiker där är Lundhags, Family House och Scorett. På andra ställen hittar vi Insjöns Däckgarage för motorfordonsservice och Insjöns Gärdesgård.

De största förändringarna har skett inom området *konsultverksamhet*. Där har inte mindre än 30 nya företag tillkommit. De sysslar bl.a. med film, datateknik, övrig teknik och utbildning. Ett 15-tal företag av denna typ har även lagts ner. Nya företag där är Dalecarlia Media med filmproduktion, datakonsulterna Goot och Öhman, Studio Solid för företagsorganisation, och tekniska konsulterna Arnesson & Partner, Evax Kontor (Oxberg), Larssons Rör (Åhl-Tällberg) och YEAP för grafisk design. I Byngsbodarna hittar vi företaget KY Klingspor Ord & Bild.

10 företag har också startats inom *vård, omsorg och personlig service*, t.ex. fysioterapi och kroppsvård, samtliga enmansföretag. Ungefär lika många företag har också försvunnit inom detta område.

Det har också startats 8 nya *kulturföretag*. Där hittar vi bl.a. Lennart Sands ateljé i Solarvet.

8 kulturföretag har försvunnit.

/Hans Hellström

Turister ohøj!

Undertecknad beder härmed få i den högt ärade allmänhetens benägna åtanke rekommendera mitt synnerligen propra och vackert belägna sommarställe "Ofredsbodarne" i Åls socken av Kopparbergs län. Därstädes finnes en mycket väl bibehållen mangårdsbyggnad, innehållande ett rum samt början till det andra, nödiga ekonomihus (nyligen bortflyttade) samt källare på vinden. Dessutom en hel del inventarier såsom spis, tvänne tarsängar med ganska väl bevarad halm, 1 ypperligt träbetsman, järngryta (s.k. tvåfot),

kaffekokare utan pip samt div. tomglas, som ej här kunna specificeras. Lämpligt bete för hyresgästen finnes på gården.

Hyran, vilken hälst bör erläggas ett år i förskott till min arrendator, som är runt tilltagen, varför endast med kovan bemedlade göre sig besvär.

Obs! Den härliga utsikten över Solbergstjärn.

Ofredsbodarne i juni 1912.

Skommarbo-Erik

/Från Åltidningen BÖNAN 1912 nr 4711
Även på den tiden fanns driftiga företag!